EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2021 07 20
COM(2021) 409 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose įgyvendinimo

1. ĮVADAS

Direktyva 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose[1] (toliau – Direktyva) sukuriama viena išsami tarpusavio pripažinimo principu pagrįsta sistema, pagal kurią vienos valstybės narės institucijos gali gauti įrodymų iš kitos valstybės narės.

Direktyvą savo iniciatyva pasiūlė 7 valstybės narės[2]. 2014 m. balandžio 3 d. Taryba ir Europos Parlamentas ją priėmė pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 82 straipsnio 1 dalies a punktą ir ji yra privaloma visoms valstybėms narėms, išskyrus Airiją ir Daniją.

Direktyva buvo pakeistos veikusios įrodymų rinkimo sistemos: 2000 m. ES savitarpio teisinės pagalbos konvencija[3], Pamatinis sprendimas 2008/978/TVR dėl Europos įrodymų orderio[4] ir Pamatinis sprendimas 2003/577/TVR dėl įrodymų arešto[5].

Toliau išvardytos pagrindinės Direktyvos nuostatos.

- Europos tyrimo orderis (ETO) – valstybės narės teisminės institucijos priimtas arba patvirtintas **teisminis sprendimas**, kad kitoje valstybėje narėje būtų įvykdyta ar pripažinta viena ar kelios tyrimo priemonės siekiant gauti įrodymų.

- Jis taikomas **visoms tyrimo priemonėms**[6], išskyrus jungtinės tyrimo grupės sudarymą, visuose baudžiamojo proceso etapuose.

- Valstybės narės privalo **greitai be jokių papildomų formalumų pripažinti ir vykdyti ETO**, o atsisakyti jį vykdyti galima tik ribotomis aplinkybėmis, pvz., dėl esminių nacionalinio saugumo interesų ir pagarbos pagrindinėms teisėms.

- Direktyvoje nustatyti griežti prašomų įrodymų surinkimo **terminai.**

[1] 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose (OL L 130, 2014 5 1, p. 1).
[2] Austrija, Bulgarija, Belgija, Estija, Ispanija, Slovėnija ir Švedija.
[3] 2000 m. gegužės 29 d. konvencija dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose, OL C 197, 2000 7 12, p. 1.
[4] 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/978/TVR dėl Europos įrodymų orderio, skirto gauti daiktus, dokumentus ir duomenis siekiant juos naudoti baudžiamuosiuose procesuose, OL L 350, 2008 12 30, p. 72. Šis pamatinis sprendimas buvo panaikintas 2016 m. sausio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/95, kuriuo panaikinami tam tikri aktai, susiję su policijos bendradarbiavimu ir teisminiu bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose, OL L 26, 2016 2 2, p. 9.
[5] 2003 m. liepos 22 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2003/577/TVR dėl turto arba įrodymų arešto aktų vykdymo Europos Sąjungoje, OL L 196, 2003 8 2, p. 45.
[6] Pavyzdžiui, pagal ETO galima apklausti įtariamuosius ir liudytojus, įskaitant apklausas naudojant vaizdo konferenciją. ir rinkti informaciją apie banko ir kitas finansines sąskaitas arba taikyti įrodymų užtikrinimo priemones.

- Joje pateiktos ETO pildymo (A priedas), jo gavimo patvirtinimo (B priedas) ir pranešimo apie telekomunikacijų tinklais perduodamos informacijos perėmimą valstybėje narėje, kuriai pranešama (C priedas) **standartinės formos**[7].

- Joje, visų pirma 1 straipsnio 3 dalyje, 6 ir 14 straipsniuose, nustatytos kelios papildomos **apsaugos priemonės teisėms į gynybą apsaugoti**.

2021 m sausio mėn. Komisija pasiūlė iš dalies pakeisti Direktyvos 20 straipsnį, kad jis būtų suderintas su ES asmens duomenų apsaugos taisyklėmis[8].

Pagal Direktyvos 37 straipsnį Komisija, remdamasi kiekybine ir kokybine informacija, privalo pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai šios direktyvos taikymo ataskaitą. Ataskaitoje visų pirma pateikiamas jos poveikio bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose ir asmenų apsaugai, taip pat nuostatų dėl telekomunikacijų tinklais perduodamos informacijos perėmimo įgyvendinimo atsižvelgiant į techninę pažangą įvertinimas.

Pirmoje dalyje apibūdinama dabartinė Direktyvos įgyvendinimo valstybėse narėse padėtis, daugiausia dėmesio skiriant pagrindinėms nuostatoms, kurios labai svarbios sklandžiam ETO veikimui. Antroje dalyje apžvelgiami pagrindiniai elementai, susiję su Direktyvos taikymu valstybėse narėse.

Rengdama šią ataskaitą Komisija naudojosi informacija, kurią valstybės narės pateikė pranešdamos apie nacionalines priemones, kuriomis Direktyva perkeliama į nacionalinę teisę, ir valstybių narių kompetentingų institucijų ir teisininkų, taip pat Eurojusto ir Europos teisminio tinklo (ETT) atsakymais į klausimyną.

Ataskaita apima visas valstybes nares, kurioms Direktyva yra privaloma.

2. BENDRAS VERTINIMAS

2017 m. gegužės 22 d. pasibaigus perkėlimo į nacionalinę teisę laikotarpiui (36 straipsnio 1 dalis), tik 2 valstybės narės buvo pranešusios Komisijai apie būtinas priemones, o kitos 8 valstybės narės apie priemones pranešė artimiausiomis dienomis ir savaitėmis.

2017 m. liepos mėn. Komisija pagal SESV 258 straipsnį pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūras prieš 13 valstybių narių (Austriją, Bulgariją, Čekiją, Graikiją, Ispaniją, Kiprą, Kroatiją, Lenkiją, Liuksemburgą, Maltą, Portugaliją, Slovakiją ir Švediją), nepranešusių apie Direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemones. 2018 m. sausio mėn. Komisija išsiuntė

[7] Taryba paskelbė formų pildymo gaires: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5291-2020-INIT/en/pdf
[8] Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl suderinimo su ES asmens duomenų apsaugos taisyklėmis iš dalies keičiama Direktyva 2014/41/ES (COM/2021/21 *final*).

pagrįstas nuomones Austrijai, Bulgarijai, Ispanijai ir Liuksemburgui, nes jos vis dar nebuvo pranešusios apie perkėlimo į nacionalinę teisę priemones. Iki 2018 m. rugsėjo mėn. visos valstybės narės, kurioms Direktyva privaloma, pranešė Komisijai apie savo perkėlimo į nacionalinę teisę priemones. Išnagrinėjus priemones, apie kurias pranešta, nenustatyta jokių reikšmingų atskirų trūkstamų elementų. Todėl pažeidimo nagrinėjimo procedūros dėl nepranešimo apie perkėlimo į nacionalinę teisę priemones buvo nutrauktos[9].

3. KONKRETŪS VERTINIMO ASPEKTAI

3.1. Kompetentingos institucijos ir centrinės institucijos

Pagal 33 straipsnio 1 dalį valstybės narės turi pranešti Komisijai apie institucijas, kurios turi kompetenciją išduoti ir vykdyti ETO, ir apie centrinę (-es) instituciją (-as), jei ji (jos) paskirta (-os) pagal 7 straipsnio 3 dalį. Visos valstybės narės atsiuntė savo pranešimus Komisijai.

3.1.1. Išduodančiosios institucijos (2 straipsnio c punktas)

2 straipsnio c punkte nurodyta, kad terminas „išduodančioji institucija“ apima teisėją, teismą, ikiteisminio tyrimo teisėją ar prokurorą[10]. Jis taip pat apima bet kurią kitą išduodančiosios valstybės apibrėžtą kompetentingą instituciją, konkrečioje byloje veikiančią kaip baudžiamajame procese tyrimą atliekanti institucija, pagal nacionalinę teisę kompetentinga nurodyti rinkti įrodymus. jei tokį ETO patvirtina teisėjas, teismas, ikiteisminio tyrimo teisėjas ar prokuroras.

Teisingumo teismas nusprendė[11], kad „teisminės institucijos“ ir „išduodančiosios institucijos“ sąvokos 1 straipsnio 1 dalyje ir 2 straipsnio c punkte apima valstybės narės prokuratūrą, nepriklausomai nuo galimų tos prokuratūros ir valstybės narės vykdomosios valdžios tarpusavio pavaldumo santykių arba nuo rizikos, kad, tai prokuratūrai priimant sprendimą dėl ETO, vykdomoji valdžia gali jai tiesiogiai ar netiesiogiai duoti konkrečių pavedimų arba nurodymų.

Daugumoje valstybių narių institucijos, kompetentingos išduoti ETO, yra prokuratūros, ikiteisminio tyrimo teisėjai arba teismai. Vienoje valstybėje narėje kompetenciją išduoti ETO turi tik teismai, o dar viena valstybė narė yra paskyrusi savo mokesčių administratorių, kuris turi prokuratūros teises ir vykdo jos pareigas kaip išduodančioji teisminė institucija pagal 2 straipsnio c punkto i papunktį[12]. Mažiau nei pusė valstybių narių pasinaudojo galimybe savo

[9] Tai nedaro poveikio pažeidimo nagrinėjimo procedūroms, kurias Komisija gali pradėti prieš tam tikras valstybes nares, nustačiusi, kad nacionalinėmis priemonėmis, apie kurias pranešta, Direktyva neteisingai perkelta į nacionalinę teisę arba pastebimi sisteminiai jos taikymo praktikoje trūkumai.

[10] 1 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad ETO yra teisminių institucijų priimti arba patvirtinti teisminiai sprendimai.

[11] Žr. 2020 m. gruodžio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Staatsanwaltschaft Wien/A ir kiti*, C-584/19, PPU, ECLI:EU:C:2020: 1002.

[12] Žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teisme nagrinėjamą bylą C-66/20.

išduodančiosiomis institucijomis pagal 2 straipsnio c punkto ii papunktį paskirti kompetentingas tyrimo institucijas, pavyzdžiui, policijos tarnybas. Kai kuriais atvejais administracinių pažeidimų bylose išduodančiosiomis institucijomis buvo paskirtos administracinės institucijos. Tokių ETO tvirtinančiosiomis institucijomis buvo paskirti prokurorai, ikiteisminio tyrimo teisėjai ar teismai. Vienoje valstybėje narėje nebuvo paskirta administracinių pažeidimų bylose administracinės institucijos išduotų ETO tvirtinančioji institucija. Beveik visos valstybės narės tinkamai įgyvendino šią nuostatą.

3.1.2. Vykdančiosios institucijos (2 straipsnio d punktas)

Didžioji dauguma valstybių narių paskyrė institucijas, kompetentingas išduoti ETO, ir vykdančiosiomis institucijomis. Kai kuriose valstybėse narėse institucijos, kompetentingos pripažinti ETO ir užtikrinti jų vykdymą, taip pat yra teisėsaugos arba administracinės institucijos.

3.1.3. Centrinės institucijos (7 straipsnio 3 dalis)

7 straipsnio 3 dalyje numatyta galimybė valstybėms narėms paskirti vieną ar daugiau centrinių institucijų, kurios padėtų kompetentingoms institucijoms. Jos gali nustatyti, kad tokios centrinės institucijos yra atsakingos už administracinį ETO perdavimą bei priėmimą ir už kitą su ETO susijusį oficialų susirašinėjimą.

Nemažai valstybių narių Komisijai pranešė bent apie vieną centrinę instituciją. Daugeliu atvejų centrinėmis institucijomis buvo paskirtos teisingumo ministerijos joms pavedant įvairias užduotis. Kelios iš šių centrinių institucijų taip pat gali padėti administraciniu būdu perduoti ir gauti ETO ir tik nedaugelis tų valstybių narių reikalauja, kad visi gaunami ETO būtų siunčiami per jų centrines institucijas. Keliais atvejais buvo pranešta apie kelias centrines institucijas. Kai kuriose valstybėse narėse institucijos gali teikti pagalbą, nors oficialiai apie jas kaip apie centrines institucijas nėra pranešta.

Kelios valstybės narės savo paskirtoms centrinėms institucijoms suteikė papildomų įgaliojimų (pvz., numatė joms atsakomybę preliminariai patikrinti, ar gauti visi būtini dokumentai, arba tam tikromis sąlygomis atsisakyti vykdyti ETO). Beveik visos valstybės narės tinkamai įgyvendino šią nuostatą.

3.2. ETO apibrėžtis ir taikymo sritis ir procesų, kuriuose jis gali būti išduotas, rūšys

3.2.1. ETO apibrėžtis (1 straipsnis)

Visos valstybės narės į nacionalinę teisę perkėlė 1 straipsnio 1 dalį, kurioje ETO apibrėžiamas kaip teisminis sprendimas, priimtas, kad kitoje valstybėje narėje būtų įvykdyta viena ar kelios konkrečios tyrimo priemonės siekiant gauti įrodymų. 25 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad Direktyva nustatomos taisyklės dėl tyrimo priemonės vykdymo visose baudžiamojo proceso stadijose, įskaitant nagrinėjimo teisme stadiją. Nedaugelyje valstybių narių ETO taip pat gali būti

išduodamas vykdant teismo sprendimą ar bausmę. Viena valstybė narė nurodė, kad ETO taip pat gali būti išduodamas dėl papildomų procesinių priemonių.

Kai kurios valstybės narės savo perkėlimo į nacionalinę teisę nuostatose aiškiai nenurodė įtariamųjų, kaltinamųjų ar jų vardu veikiančio advokato teisės prašyti išduoti ETO (1 straipsnio 3 dalis), tačiau taip gali būti todėl, kad nacionaliniuose baudžiamuosiuose procesuose tokia teisė jau suteikta.

Didžioji dauguma valstybių narių savo perkėlimo į nacionalinę teisę nuostatose aiškiai nenurodė pagrindinių teisių ir teisės principų (1 straipsnio 4 dalis). Tačiau nedidelė dalis valstybių narių nurodė Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, nacionalines konstitucijas arba Europos žmogaus teisių konvenciją. Vis dėlto dauguma valstybių narių konkrečiai numato, kad bendroji pagarbos pagrindinėms teisėms sąlyga pažeidimo atveju yra atsisakymo pagrindas pagal 11 straipsnio 1 dalies f punktą.

3.2.2. Taikymo sritis (3 straipsnis)

Direktyvos 3 straipsnyje nurodyta, kad ETO taikomas visoms tyrimo priemonėms, išskyrus jungtinės tyrimo grupės sudarymą ir tokios grupės atliekamą įrodymų rinkimą. 9 ir 34 konstatuojamosiose dalyse patikslinta, kad Direktyva neturėtų būti taikoma Konvencijoje dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo[13] nurodytam tarpvalstybiniam sekimui ir laikinosioms priemonėms, taikomoms konfiskavimo tikslu.

Dauguma valstybių narių konkrečiai perkėlė 3 straipsnį į nacionalinę teisę. Kelios valstybės narės numatė papildomų išimčių, būtent dėl duomenų apie teistumą rinkimo, teisinės pagalbos įteikiant procesinius dokumentus, kaltinamojo apklausos naudojant telefoninę konferenciją ir konfiskuotinų daiktų poėmio. Konvencijoje dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo nurodytas tarpvalstybinis stebėjimas nedidelėje dalyje valstybių narių buvo aiškiai neįtrauktas į ETO taikymo sritį. Beveik visos jos tinkamai įgyvendino šią nuostatą.

3.2.3. Procesų rūšys (4 straipsnis)

Direktyvos 4 straipsnyje nurodyta, kad EIO gali būti išduotas baudžiamajame procese visose valstybėse narėse (4 straipsnio a punktas). Tačiau viena valstybė narė, užuot nurodžiusi „nusikalstamą veiką pagal išduodančiosios valstybės nacionalinę teisę“, reikalauja, kad dėl išduodančiojoje valstybėje padarytos nusikalstamos veikos būtų vykdomas baudžiamasis procesas. Kelios valstybės narės, kaip išduodančiosios valstybės, nurodė, kad ETO galima išduoti procese dėl veikų, už kurias pagal išduodančiosios valstybės nacionalinę teisę baudžiama kaip už teisės normų pažeidimus pagal Direktyvos 4 straipsnio b ir c punktus. Daugelyje

[13] Konvencija dėl 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimo, sudaryto tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo, įgyvendinimo (OL L 239, 2000 9 22, p. 19).

valstybių narių perkėlimo į nacionalinę teisę teisės aktuose nėra aiškios nuorodos į procesą, susijusį su nusikalstamomis veikomis ar pažeidimais, už kuriuos išduodančiojoje valstybėje gali būti laikomas atsakingu arba baudžiamas juridinis asmuo (4 straipsnio d punktas). Beveik visos valstybės narės tinkamai įgyvendino šią nuostatą.

3.3. ETO išdavimas

3.3.1. ETO turinys ir forma (5 straipsnio 1 dalis)

Direktyvos 5 straipsnio 1 dalyje nustatyti ETO turinio reikalavimai ir pareiga išduoti Direktyvos priede nustatytos formos ETO.

Dauguma valstybių narių Direktyvoje nustatytą formą į nacionalinę teisę perkėlė išsamiai ir tinkamai.

3.3.2. ETO išdavimo sąlygos (6 straipsnis)

Pagal 6 straipsnio 1 dalį ETO gali būti išduotas, jei: a) išduoti ETO yra būtina ir proporcinga 4 straipsnyje nurodyto proceso tikslu, atsižvelgiant į įtariamojo arba kaltinamojo teises, ir b) ETO nurodytą (-as) tyrimo priemonę (-es) būtų galima nurodyti vykdyti tokiomis pačiomis sąlygomis panašioje nacionalinėje byloje.

Kai kuriose valstybėse narėse nepavyko nustatyti, kad 6 straipsnio 1 dalis konkrečiai ir aiškiai perkelta į nacionalinę teisę, o keliose kitose valstybėse narėse buvo nustatyta netinkamo perkėlimo į nacionalinę teisę atvejų.

Nemažai valstybių narių aiškiai nenurodė galimybės konsultuotis su išduodančiąja institucija dėl ETO išdavimo svarbos (6 straipsnio 3 dalis), tačiau kai kurios iš šių valstybių narių priėmė horizontaliąsias nuostatas dėl konsultavimosi su išduodančiąja institucija dėl ETO pripažinimo ir vykdymo. Nedidelė dalis valstybių narių perkėlė 6 straipsnio 3 dalį, nurodydamos, kad su išduodančiąja institucija konsultuojamasi tik 6 straipsnio 1 dalies a punkte nustatytomis sąlygomis. Nedidelė dalis valstybių narių nustatė, kad konsultuotis su išduodančiąja institucija yra privaloma, o ne leidžiama savo nuožiūra.

Dauguma valstybių narių tinkamai perkėlė 6 straipsnį į nacionalinę teisę. Tačiau keliose valstybėse narėse perkėlimas į nacionalinę teisę neatitinka Direktyvos nuostatų.

3.3.3. Kalbų vartojimo tvarka (5 straipsnio 2–3 dalys ir 33 straipsnio 1 dalies b punktas)

Pagal 5 straipsnio 3 dalį išduodančiosios valstybės kompetentingos institucijos išverčia ETO į vykdančiosios valstybės valstybinę (-es) kalbą (-as) arba bet kurią kitą kalbą, kurią vykdančioji valstybė yra nurodžiusi kaip priimtiną.

Dauguma valstybių narių 5 straipsnio 3 dalį į nacionalinę teisę perkėlė išsamiai ir tinkamai. Labai nedaug valstybių narių jos konkrečiai neperkėlė į nacionalinė teisę.

Daugiau kaip pusė valstybių narių pagal 33 straipsnio 1 dalį pranešė, kad priima ETO kita (-omis) oficialiąja (-osiomis) kalba (-omis) (paprastai anglų kalba) negu jų pačių kalba (-os). Kelios valstybės narės nustatė, kad tokios (-ų) kitos (-ų) kalbos (-ų) pripažinimas priklauso nuo prašymo skubos arba nuo atitinkamos kitos valstybės narės abipusio įsipareigojimo. Nedidelė dalis valstybių narių tam tikroms kaimyninėms valstybėms narėms nustatė lengvatinę kalbų vartojimo tvarką. Nors didžioji dauguma valstybių narių savo perkėlimo į nacionalinę teisę teisės aktuose nurodo kalbą, kuri gali būti vartojama pildant arba verčiant ETO, kai atitinkama valstybė narė yra vykdančioji valstybė, labai nedaug valstybių narių savo perkėlimo į nacionalinę teisę teisės aktuose kalbų vartojimo tvarkos nenurodo.

3.4. ETO pripažinimas ir vykdymas

3.4.1. ETO pripažinimas ir vykdymas (9 straipsnis)

Pagal 9 straipsnį vykdančioji institucija turi bendrą pareigą pripažinti ETO ir užtikrinti jo vykdymą tokiu pačiu būdu ir tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir tuo atveju, jei atitinkamą tyrimo priemonę būtų nurodžiusi vykdyti vykdančiosios valstybės institucija.

Labai nedaug valstybių narių perkėlimo į nacionalinę teisę teisės aktuose konkrečiai nenurodė pareigos pripažinti ETO. Viena valstybė narė nurodė ne prievolę vykdyti ETO, o teisę veikti savo nuožiūra.

9 straipsnio 2 dalį į nacionalinę teisę tinkamai perkėlė dauguma valstybių narių. Pagal šį straipsnį reikalaujama laikytis išduodančiosios institucijos aiškiai nurodytų formalumų ir procedūrų, jei tokie formalumai ir procedūros neprieštarauja pagrindiniams vykdančiosios valstybės teisės principams. Viena valstybė narė numatė ne privalomą, o diskrecinę nuostatą. Keliose valstybėse narėse nepavyko nustatyti atitinkamų nuostatų dėl administracinių baudžiamosios teisės procedūrų. Kelios valstybės narės nuorodą į „pagrindinius teisės principus“ perkėlė kaip bendrą nuorodą į „nacionalinę teisę“ arba jos „pagrindinius principus“.

9 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad vykdančioji institucija ETO, kuris nebuvo išduotas išduodančiosios institucijos, grąžintų išduodančiajai valstybei. Dauguma valstybių narių šią nuostatą tinkamai perkėlė į nacionalinę teisę. Tačiau kelios valstybės narės jos konkrečiai neperkėlė, o viena valstybė narė perkėlė ją kaip nevykdymo arba nepripažinimo pagrindą.

Nedidelėje dalyje valstybių narių nepavyko nustatyti, kad jos konkrečiai perkėlė į nacionalinę teisę 9 straipsnio 4 ir 5 dalis, kuriose nurodoma, kaip išduodančiosios valstybės institucijos gali padėti vykdyti ETO vykdančiojoje valstybėje, o keliose kitose buvo nustatyta atitikties problemų.

3.4.2. Alternatyvios tyrimo priemonės taikymas (10 straipsnis)

Pagal 10 straipsnio 1 dalį vykdančioji institucija privalo vykdyti kitą nei ETO numatytą tyrimo priemonę, jei prašoma priemonė nenumatyta nacionalinėje teisėje arba jos nebūtų galima taikyti panašioje nacionalinėje byloje.

Dauguma valstybių narių 10 straipsnį tinkamai perkėlė į nacionalinę teisę, o keliose valstybėse narėse buvo nustatyta atitikties problemų. Pavyzdžiui, jos susijusios su tuo, kad taikyti kitą tyrimo priemonę galima savo nuožiūra, o ne privaloma (1 dalis), arba su tuo, kad taikyti mažiau intervencinę tyrimo priemonę galima ne savo nuožiūra, o privaloma (3 dalis), o kelios valstybės narės 5 dalį į nacionalinę teisę perkėlė kaip nepripažinimo arba nevykdymo pagrindą.

3.4.3. Nepripažinimo arba nevykdymo pagrindai (11 straipsnio 1 dalis, 22 straipsnio 2 dalis, 23 straipsnio 2 dalis, 24 straipsnio 2 dalis, 26 straipsnio 6 dalis, 27 straipsnio 5 dalis, 28 straipsnio 1 dalis, 29 straipsnio 3 dalis, 30 straipsnio 5 dalis)

9 straipsnio 1 dalyje nustatyta bendroji pareiga vykdyti ETO ribojama 11 straipsnio 1 dalyje išvardytais nepripažinimo arba nevykdymo neprivalomais pagrindais, taip pat 22 straipsnio 2 dalyje, 23 straipsnio 2 dalyje, 24 straipsnio 2 dalyje, 26 straipsnio 6 dalyje, 27 straipsnio 5 dalyje, 28 straipsnio 1 dalyje, 29 straipsnio 3 dalyje ir 30 straipsnio 5 dalyje nustatytais papildomais tam tikrų tyrimo priemonių pagrindais.

Daugiau kaip pusė valstybių narių visus arba kai kuriuos nepripažinimo ar nevykdymo pagrindus pagal 11 straipsnio 1 dalį perkėlė į nacionalinę teisę kaip privalomus, o kitos valstybės narės juos perkėlė kaip neprivalomus. Kai kurios valstybės narės konkrečiai neperkėlė į nacionalinę teisę kai kurių atsisakymo pagrindų pagal 11 straipsnio 1 dalį. Kelios valstybės narės neperkėlė į nacionalinę teisę 22 straipsnio 2 dalyje, 24 straipsnio 2 dalyje, 26 straipsnio 6 dalyje, 27 straipsnio 5 dalyje, 28 straipsnio 1 dalyje, 29 straipsnio 3 dalyje ir 30 straipsnio 5 dalyje nustatytų papildomų pagrindų arba perkėlė juos kaip privalomus pagrindus.

Pastebėti dideli perkėlimo į nacionalinę teisę požiūrių skirtumai, susiję su 11 straipsnio 1 dalies d punktu, kuriame nustatytas neprivalomas atsisakymo pagrindas, jei ETO vykdymas prieštarautų *ne bis in idem* principui. Kai kurios valstybės narės tik nurodo patį principą, kitos jį patikslina, o kai kurios prideda vykdymo sąlygą[14].

Pastebėta, kad atsisakymo pagrindą dėl pagrindinių teisių pagal 11 straipsnio 1 dalies f punktą daugelis valstybių narių tinkamai perkėlė į nacionalinę teisę. Tačiau kelios valstybės narės nenurodė tokio aiškaus nepripažinimo ir nevykdymo pagrindo. Be to, kelios valstybės narės nenurodė SESV 6 straipsnio ir Chartijos, kelios valstybės narės nurodė Europos žmogaus teisių konvenciją, o viena valstybė narė – Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimus.

[14] Tai išplaukia iš Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo 54 straipsnio: „jei jau paskirta bausmė, ji jau įvykdyta, faktiškai vykdoma arba pagal nuosprendį priėmusios Susitariančiosios Šalies įstatymus nebegali būti vykdoma“.

Visos valstybės narės į nacionalinę teisę perkėlė atsisakymo pagrindą dėl abipusio baudžiamumo pagal 11 straipsnio 1 dalies g punktą, o kai kurios valstybės narės įtraukė išimtis arba sąlygas, dėl kurių kyla atitikties klausimų. Kalbant apie nusikalstamų veikų kategorijas, dėl kurių panaikintas abipusio baudžiamumo tikrinimas, viena valstybė narė nedraudžia tokio tikrinimo piliečių atžvilgiu, o kita valstybė narė draudžia tokį tikrinimą dėl prievartos priemonių, išskyrus atvejus, kai tokios priemonės taikomos tik tam tikroms nusikalstamoms veikoms arba yra nustatyta tam tikra riba. Viena valstybė narė turi galimybę nustatyti sąlygą, kad šio nepripažinimo ar nevykdymo pagrindo netaikymas priklausytų nuo abipusiškumo. Labai nedaug valstybių narių nepateikė nuorodos į sprendimą dėl įkalinimo.

Dvi valstybės narės neperkėlė į nacionalinę teisę 11 straipsnio 2 dalies, kurioje nurodoma, kad atsisakymo pagrindas dėl abipusio baudžiamumo, taip pat nepripažinimo ar nevykdymo pagrindas pagal 11 straipsnio 1 dalies h punktą netaikomi 10 straipsnio 2 dalyje nurodytoms tyrimo priemonėms.

Dauguma valstybių narių į nacionalinę teisę teisingai perkėlė išimtį dėl fiskalinių nusikaltimų, susijusių su mokesčiais, muitais ir valiutų keitimu pagal 11 straipsnio 3 dalį, o nedaugelyje valstybių narių nėra numatyta įgyvendinimo priemonių.

Pagal 11 straipsnio 4 dalį vykdančioji institucija, prieš nuspręsdama nepripažinti arba nevykdyti ETO dėl kai kurių nepripažinimo arba nevykdymo pagrindų, privalo konsultuotis su išduodančiąja institucija. Dauguma valstybių narių šią nuostatą įgyvendino tinkamai, tačiau kai kurios tai padarė tik iš dalies, pavyzdžiui, praleisdamos žodžius „visiškai ar iš dalies“ ir „nedelsiant“ arba praleisdamos reikalavimą konsultuotis su išduodančiąja institucija dėl tam tikrų nepripažinimo arba nevykdymo pagrindų.

Pagal 11 straipsnio 5 dalį vykdančioji institucija privalo prašyti savo valstybės narės institucijos panaikinti privilegiją ar imunitetą, jei tokia institucija turi įgaliojimus tai padaryti. Nedidelė dalis valstybių narių neperkėlė šios nuostatos į nacionalinę teisę arba perkėlė ją tik iš dalies.

Be Direktyvoje numatytų ETO nepripažinimo arba nevykdymo pagrindų, kelios valstybės narės savo nacionaliniuose teisės aktuose nustatė papildomus pagrindus. Pavyzdžiui, jei ETO forma arba jos vertimas yra neišsami (-us), neteisinga (s) arba jos (jo) nėra, jei ETO teisiškai sėkmingai užginčijamas, jei ETO atšaukiamas arba jei dėl kitų priežasčių neįmanoma atlikti procesinių veiksmų.

Tokie skirtingi požiūriai į įgyvendinimą gali lemti skirtingų teisinių sistemų neatitikimus. Dėl jų gali būti sunkiau praktiškai įgyvendinti Direktyvą. Kaip patvirtino Teisingumo Teismas[15], ETO „yra neabejotinai grindžiamas tarpusavio pasitikėjimu ir pripažinimo principais ir vykdytinas visais atvejais, o atsisakymas jį vykdyti laikomas išimtimi, kurią reikia aiškinti siaurai“.

[15] Žr. 2020 m. gruodžio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *A ir kiti*, C-584/19, ECLI:EU:C:2020:1002, 64 punktą.

3.5. Pripažinimo arba vykdymo terminai ir pripažinimo arba vykdymo atidėjimo pagrindai (12 ir 15 straipsniai)

12 straipsnyje nustatyti terminai ir principai yra svarbūs ETO veiksmingumui.

Kelios valstybės narės į nacionalinę teisę neperkėlė 1 dalies formuluotės dėl sprendimo dėl pripažinimo ar vykdymo priėmimo ir tyrimo priemonės vykdymo „taip pat sparčiai ir teikiant tokį pat prioritetą, kaip ir panašioje nacionalinėje byloje“.

Nedidelė dalis valstybių narių neperkėlė į nacionalinę teisę 2 dalies, pagal kurią vykdančioji institucija turi atsižvelgti į išduodančiosios institucijos prašymą įvykdyti ETO per trumpesnį terminą arba konkrečią dieną.

3 dalyje nurodyta, kad sprendimas dėl ETO pripažinimo arba vykdymo turi būti priimtas kuo greičiau ir ne vėliau kaip per 30 dienų nuo ETO gavimo. Didžioji dauguma valstybių narių teisingai ir tinkamai perkėlė terminą į nacionalinę teisę, tačiau keliose jų, pavyzdžiui, dėl daromų išimčių, kyla problemų dėl atitikties.

4 dalyje nustatyta kad vykdančioji institucija tyrimo priemonę privalo vykdyti nedelsdama ir įvykdyti ją ne vėliau kaip per 90 dienų nuo sprendimo dėl ETO pripažinimo ar vykdymo priėmimo dienos. Valstybės narės šį terminą nustato savo nacionaliniuose teisės aktuose.

Pagal 5 ir 6 dalis terminus galima pratęsti. Tačiau atrodo, kad kelios valstybės narės šias nuostatas įgyvendino netinkamai.

ETO pripažinimas ir vykdymas gali būti atidėtas dviem pagrindais, nurodytais 15 straipsnio 1 dalyje. Kai tik tokie pagrindai išnyksta, vykdančioji institucija privalo nedelsdama imtis būtinų ETO vykdymo priemonių ir informuoti išduodančiąją instituciją (15 straipsnio 2 dalis). Dauguma valstybių narių šią nuostatą tinkamai perkėlė į nacionalinę teisę. Labai nedaug valstybių narių nustatė pareigą atidėti pripažinimą ar vykdymą, užuot suteikusios diskrecijos teisę. Nedidelė dalis valstybių narių į nacionalinę teisę tik iš dalies perkėlė 15 straipsnio 2 dalį.

3.6. Įrodymų perdavimas (13 straipsnis)

Pagal 13 straipsnio 1 dalį vykdančioji institucija privalo nepagrįstai nedelsdama išduodančiajai valstybei perduoti įrodymus. Pagal 9 straipsnio 4 dalį įrodymai taip pat gali būti tiesiogiai perduodami išduodančiosios valstybės kompetentingoms institucijoms, padedančioms vykdyti ETO. Ne visos valstybės narės tinkamai perkėlė šią nuostatą į nacionalinę teisę.

Pagal 13 straipsnio 2 dalį įrodymų perdavimas gali būti sustabdytas, kol bus priimtas sprendimas dėl teisių gynimo priemonės. Nedidelė dalis valstybių narių šios nuostatos į nacionalinę teisę neperkėlė arba perkėlė ją tik iš dalies. Kelios valstybės narės numatė pareigą sustabdyti įrodymų perdavimą, o viena valstybė narė nurodė, kad įrodymų perdavimas dėl teisių gynimo priemonės neturi būti sustabdytas.

Pagal 13 straipsnio 4 dalį vykdančioji institucija gali laikinai perduoti įrodymus išduodančiajai valstybei, jei jie jau yra susiję su kitu procesu. Kelios valstybės narės neperkėlė šios nuostatos į nacionalinę teisę.

3.7. Teisių gynimo priemonės (14 straipsnis)

Pagal 14 straipsnio 1 dalį ir 22 konstatuojamąją dalį valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad ETO nurodytų tyrimo priemonių atžvilgiu būtų taikomos teisių gynimo priemonės, lygiavertės priemonėms, kurias galima taikyti panašioje nacionalinėje byloje.

Kelios valstybės narės nenurodė, kad teisių gynimo priemonės, lygiavertės priemonėms, kurias galima taikyti panašioje nacionalinėje byloje, yra taikomos ETO nurodytų tyrimo priemonių atžvilgiu, jei ETO išduodamas atitinkamoje valstybėje narėje. Kelios valstybės narės nenumatė konkrečių nuostatų dėl savo, kaip vykdančiųjų valstybių, veiksmų. Tačiau kelios valstybės narės nurodė, kad taikomi nacionaliniai įstatymai, kuriais reglamentuojamas baudžiamasis procesas. Nedidelėje dalyje valstybių narių perkėlimo teisės aktuose nustatytos ETO būdingos teisių gynimo priemonės.

Kai kurios valstybės narės aiškiai neperkėlė 2 dalies, nurodydamos, kad tik išduodančioji valstybė gali užginčyti esmines ETO išdavimo priežastis.

Nemažai valstybių narių konkrečiai neperkėlė į nacionalinę teisę 3, 4, 6 ir 7 dalių nuostatų dėl informacijos apie prašymą taikyti teisių gynimo priemones, prašymo taikyti teisių gynimo priemones terminus ar teisinio užginčijimo pasekmes.

Pagal 5 dalį išduodančiosios ir vykdančiosios institucijos viena kitą privalo informuoti apie teisių gynimo priemones, kurias prašoma taikyti ETO išdavimo, pripažinimo arba vykdymo atžvilgiu. Labai nedaug valstybių narių apskritai neperkėlė šios nuostatos į nacionalinę teisę, o kitos jos tinkamai neįgyvendino.

3.8. Pareiga informuoti (16 straipsnis)

Dauguma valstybių narių į nacionalinę teisę tinkamai perkėlė 16 straipsnyje numatytas pareigas patvirtinti ETO gavimo faktą ir pripažįstant ar vykdant ETO išduodančiajai valstybei pateikti kitą informaciją. Tačiau nedidelė dalis valstybių narių 16 straipsnį į nacionalinę teisę perkėlė tik iš dalies (pvz., praleistas žodis „nedelsdama“; kai dalyvauja centrinė institucija, vykdančiosioms institucijoms nenustatyta pareiga patvirtinti ETO gavimo faktą; 16 straipsnio 2 dalies b punktas neperkeltas).

4. DUOMENŲ RINKIMAS

2020 m. rugsėjo mėn. Komisija išsiuntė klausimynus valstybių narių kompetentingoms institucijoms ir teisininkams, Eurojustui ir ETT, prašydama pateikti kokybinę ir kiekybinę informaciją pagal Direktyvos 37 straipsnį. Atsakymus jai pateikė 19 valstybių narių kompetentingos institucijos, Eurojustas ir ETT bei 9 teisininkai.

Iš kompetentingų institucijų atsakymų matyti, kad ETO naudojamas dažnai: nuo Direktyvos taikymo pradžios išduotų ir įvykdytų ETO skaičius svyruoja nuo mažo triženklio skaičiaus (pavyzdžiui, viena valstybė narė išdavė 364 ir gavo vykdyti 180 ETO) iki mažo penkiaženklio skaičiaus (pavyzdžiui, viena valstybė narė išdavė apie 15 900 ir gavo vykdyti apie 10 500 ETO). Be to, labai padaugėjo ETO, dėl kurių ETT buvo prašoma suteikti pagalbą, – nuo 255 ETO 2017 m. iki 1 762 ETO 2019 m. Tokia pagalba apėmė, pavyzdžiui, institucijų tiesioginius ryšius, spartesnį bendradarbiavimą, taip pat informacijos apie teisės klausimus ar baudžiamosios bylos eigą teikimą. Nuo Direktyvos taikymo pradžios Eurojusto pagalbos buvo kreiptasi 3 348 bylose, susijusiose su ETO. Skirtingose bylose buvo teikiama skirtinga pagalba, apėmusi įvairius etapus – nuo ETO išdavimo iki jo pripažinimo ar vykdymo ir tolesnių su juo susijusių veiksmų.

Asmens apklausa ir informacijos apie banko ir kitas finansines sąskaitas gavimas yra vienos iš dažniausiai prašomų tyrimo priemonių daugumoje valstybių narių. Vis dėlto atrodo, kad reguliariai prašoma daugumos rūšių tyrimo priemonių.

Dauguma išduotų ETO buvo sėkmingai įvykdyti (nuo 76,65 proc. įvykdytų ETO vienoje valstybėje narėje iki 96,93 proc. kitoje valstybėje narėje) ir vos keletas buvo atmesti (nuo 0 proc. visų vienoje valstybėje narėje išduotų ETO iki 17 proc. kitoje valstybėje narėje išduotų ETO). Tačiau atskirais atvejais kilo keletas problemų, susijusių su atsisakymais vykdyti ETO, pavyzdžiui, dėl abipusio baudžiamumo arba dėl to, kad prašomos priemonės nebuvo galima leisti vykdyti pagal nacionalinę teisę, taip pat dėl faktinių priežasčių arba dėl vertimo problemų, įskaitant tokius pagrindus kaip proporcingumas, *de minimis* politika ir COVID-19 pandemija, taip pat su atsisakymais nenurodant priežasčių. Tik kelios valstybės narės pasirėmė 11 straipsnio 1 dalies f punktu (pagrindinės teisės) kaip nepripažinimo arba nevykdymo pagrindu.

Dauguma valstybių narių pranešė, kad ETO įvykdė ir įrodymus išduodančiajai valstybei perdavė per 31–60 dienų. Tačiau didelė dalis valstybių narių pranešė, kad įrodymus iš vykdančiosios valstybės gavo tik per 91–120 dienų. Daugelis valstybių narių mano, kad ETO terminai yra tinkami. Tačiau grupė valstybių narių praneša apie (reikšmingus) pavienius vėlavimus net skubiais atvejais, o kai kurie atsakymai rodo, kad valstybės narės skirtingai laikosi terminų. Kaip keletas vėlavimo priežasčių buvo nurodytos vidaus procedūros, darbo krūvis ir COVID-19 pandemija, taip pat kitos priežastys, pavyzdžiui, negalėjimas įteikti šaukimo į teismą. Kai kurios valstybės narės teigia, kad tokias problemas išsprendė palaikydamos tiesioginius ryšius arba skubių prašymų atveju gavusios Eurojusto, ETT ar Europolo pagalbą.

Dauguma valstybių narių mano, kad dabartinė ETO abipusio pripažinimo sistema apskritai yra pakankama įrodymams gauti. Tačiau tai pasakytina ne apie elektroninius įrodymus[16], nes valstybės narės ir toliau mano, kad jiems labai reikia specialių taisyklių, o tai dar aktualiau dėl didėjančio skaitmeninimo ir COVID-19 pandemijos. Dauguma valstybių narių taip pat mano, kad Direktyva buvo supaprastintas ir pagreitintas įrodymų rinkimas ir ji turėjo teigiamą poveikį teisminiam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose. Šiai nuomonei iš esmės pritaria Eurojustas ir ETT.

Nustatyta sunkumų, trukdančių sklandžiam ETO veikimui, dažniausiai – dėl formos ilgumo ir sudėtingumo. Taip pat nustatyta skirtumų, atsirandančių dėl nacionalinės teisinės įrodymų gavimo tvarkos, ir kitų praktinio taikymo atskirais atvejais problemų. Pavyzdžiui: vykdančiosios valstybės prašymas atsiųsti ne tik ETO formą, bet ir nacionalinį sprendimą (teismo nutartį), nevisiškai užpildytos formos, nekokybiški vertimai raštu ir atvejai, kai vykdančioji valstybė nesilaikė konkrečių procesinių reikalavimų, kurių prašė išduodančioji valstybė. Kalbant apie pastarąją problemą, kelios valstybės narės ją pabrėžė aptardamos pagal ETO gautų įrodymų priimtinumą teismuose. Tačiau kitos valstybės narės pranešė, kad sunkumų dėl įrodymų priimtinumo nekyla arba kad tokios informacijos jos neturi. Dauguma valstybių narių pirmenybę teikė su teisėkūros procedūra nesusijusiems veiksmams, ETO veikimui pagerinti, tačiau taip pat pateikė pasiūlymų, kaip supaprastinti formą.

Dauguma valstybių narių negalėjo pateikti tikslių skaičių apie tai, kaip dažnai iki šiol buvo taikoma telekomunikacijų tinklais perduodamos informacijos perėmimo priemonė, arba pranešė apie mažą taikymo atvejų skaičių. Pagal 30 straipsnį išduotų ETO skaičius svyravo nuo 0 vienoje valstybėje narėje iki 25 kitoje; gautų ETO skaičius svyravo nuo 0 vienoje valstybėje narėje iki 90 kitoje. Pagal 31 straipsnį išsiųstų pranešimų skaičius svyravo nuo 0 vienoje valstybėje narėje iki 40 kitoje, o gautų pranešimų skaičius svyravo nuo 0 vienoje valstybėje narėje iki 35 kitoje). Dauguma valstybių narių negalėjo nurodyti, kiek atvejų buvo atsisakyta perimti telekomunikacijų tinklais perduodamą informaciją (pagal 30 arba 31 straipsnį), arba nurodė labai mažus skaičius.

Atsakydamos, ar Direktyvos nuostatos dėl telekomunikacijų tinklais perduodamos informacijos perėmimo, atsižvelgiant į technikos pažangą, yra patenkinamos, dauguma valstybių narių nurodė, kad šiuo požiūriu Direktyva joms atrodo patenkinama, ir manė, kad sunkumų negalima įveikti teisės aktais. Kelios valstybės narės teigė, kad Direktyvos taikymo sritis galėtų būti dar labiau patikslinta arba kad reikia konkrečiai reglamentuoti OTT (angl. *over-the-top*) paslaugų teikėjus. Kai kurios valstybės narės apskritai nepareiškė nuomonės šiuo klausimu.

2018 m. rudenį, vykstant diskusijoms dėl naujai siūlomų tarpvalstybinės prieigos prie saugomų elektroninių įrodymų taisyklių, Komisija konsultavosi su valstybėmis narėmis dėl esamų

[16] https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/e-evidence-cross-border-access-electronic-evidence_en

problemų ir galimų būdų, kaip pagerinti tarpvalstybinį informacijos perėmimą tikruoju laiku. Šios konsultacijos parodė, kad labai skiriasi valstybių narių nacionalinėje teisėje nustatytos nurodymų dėl informacijos perėmimo išdavimo sąlygos (pvz., taikyti priemonę tik tam tikroms nusikalstamoms veikoms arba konkrečioms sankcijų riboms) ir kad dėl tarpvalstybinio duomenų perdavimo daugiausia susiduriama su techniniais sunkumais. Vis dėlto esama ETO sistema buvo laikoma tinkama ir naudinga priemone tarpvalstybiniams valstybių narių prašymams nagrinėti. Konsultacijos taip pat parodė, kad teisėkūros priemonės, įskaitant ir informacijos perėmimo tikruoju laiku reglamentavimą siūlomame elektroninių įrodymų teisės aktų rinkinyje ir skirtingų nacionalinių sąlygų suvienodinimą dabartiniams sunkumams įveikti, nebuvo laikomos tinkamomis. Galiausiai atitikties vertinimas parodė, kad dauguma valstybių narių tinkamai perkėlė į nacionalinę teisę 30 ir 31 straipsnius, bet kai kurios neperkėlė dalies šių nuostatų arba kitaip neužtikrino atitikties Direktyvai, nes, pavyzdžiui, numatė privalomus, o ne neprivalomus nepripažinimo ar nevykdymo pagrindus.

ETT ir Eurojustas taip pat pranešė[17] apie tam tikrus Direktyvos praktinio taikymo sunkumus, pavyzdžiui, susijusius su skubių atvejų nagrinėjimu, prastos kokybės vertimais, ETO formos trūkumais, aiškaus specialiosios taisyklės reglamentavimo nebuvimu ir skirtingai aiškinamomis nuostatomis. Šioms problemoms spręsti ETT ir Eurojustas pasiūlė imtis teisėkūros ir su teisėkūros procesu nesusijusių priemonių.

Iš teisininkų atsakymų matyti, kad jie turi nedaug praktinės patirties, susijusios su ETO. Pavyzdžiui, pažymėta, kad patirtis ginčijant ETO išdavimą arba jo pripažinimą ir vykdymą yra labai ribota arba jos visai nėra. Iš nedidelės dalies atsakymų matyti, kad gynybos prašymai surinkti įrodymus iš kitos valstybės narės (1 straipsnio 3 dalis) buvo retai tenkinami. Kai kuriuose atsakymuose pabrėžiama ETO svarba papildant Europos arešto orderį[18]. Nors keliuose atsakymuose teigiama, kad dabartinė ETO abipusio pripažinimo sistema patenkinamai apsaugo pagrindines teises, buvo pateikta keletas pasiūlymų, kaip pagerinti ETO veikimą imantis teisėkūros arba su teisėkūros procedūra nesusijusių veiksmų.

Daugelis valstybių narių kompetentingų institucijų, teisininkų ir ypač ETT bei Eurojustas pateikė gerosios patirties pavyzdžių. Tarp jų, pavyzdžiui, – tiesioginės institucijų konsultacijos, specialistų mokymai, koordinavimo susitikimai arba leidiniai apie ETO naudojimą.

5. IŠVADA

[17] Eurojustas ir ETT taip pat viešai pranešė apie keletą praktinio taikymo problemų, pavyzdžiui, 2019 m. birželio mėn. Eurojusto ir ETT bendrame pranešime ir 2020 m. lapkričio mėn. Eurojusto darbo su bylomis ataskaitoje.
[18] 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos, OL L 190, 2002 7 18, p. 1

Direktyva yra pagrindinė įrodymų rinkimo ES priemonė. Ja buvo patvirtintas naujas požiūris, pagrįstas tarpusavio pripažinimo principu, siekiant gauti įrodymų baudžiamosiose bylose. Apskritai šia direktyva, palyginti su ankstesnėmis priemonėmis, buvo sukurta Europos pridėtinė vertė, nes ja buvo supaprastintas įrodymų rinkimo procesas ir nustatyti jo konkretūs terminai.

Nors šiame vertinime pripažįstamos valstybių narių ligšiolinės pastangos, iš jo taip pat matyti, kad vis dar kyla sunkumų, susijusių su tam tikromis pagrindinėmis Direktyvos nuostatomis, pavyzdžiui, nepripažinimo ar nevykdymo pagrindais. Komisija toliau vertins, kaip valstybės narės laikosi Direktyvos, ir imsis tinkamų priemonių, kad visoje ES užtikrintų atitiktį jos nuostatoms[19].

Tuo pat metu Komisija glaudžiai bendradarbiauja su valstybėmis narėmis, kad įveiktų sunkumus, kilusius įgyvendinant Direktyvą. Po Direktyvos priėmimo Komisija surengė 3 ekspertų susitikimus su valstybėmis narėmis, kad padėtų joms praktiškai ją taikyti[20]. Be to, Komisija, visų pirma teikdama finansinę paramą, skatina veiksmingai taikyti ETO, didindama informuotumą apie jo naudojimo galimybes ir pabrėždama, kad reikia mokyti specialistus, kaip juo naudotis[21]. Ji taip pat sukūrė Skaitmeninio keitimosi e. įrodymais sistemą (eEDES) – IT priemonę, kuria valstybės narės gali naudotis norėdamos greitai ir saugiai keistis ETO skaitmeniniu formatu pagal Direktyvoje nustatytus reikalavimus. Sistema taip pat gali būti naudojama elektroniniams įrodymams ir susijusiems įrodymams perduoti iš vykdančiosios valstybės narės į išduodančiąją valstybę narę. 2020 m. gruodžio 2 d. priimtame Komunikate dėl teisingumo sistemų skaitmeninimo[22] Komisija paragino visas valstybes nares prisijungti prie eEDES, nes tikimasi, kad tai dar labiau padidins Direktyvos veiksmingumą.

Galiausiai Direktyvą turėtų papildyti būsimos elektroninių įrodymų taisyklės[23], kuriomis būtų nustatomos greitos procedūros, atspindinčios elektroninių įrodymų ypatumus ir atitinkančios neatidėliotinus ir vis didėjančius specialistų poreikius.

[19] Vadovaudamasi vykdymo užtikrinimo strategija, išdėstyta Komisijos komunikate „ES teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai“ (C/2016/8600), Komisija prioriteto tvarka nagrinėja atvejus, kai valstybės narės netinkamai perkėlė direktyvas į nacionalinę teisę.

[20] 2016 m. sausio 25 d., 2016 m. gegužės 18 d. ir 2017 m. birželio 22 d.

[21] Būsimas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, kuriuo nustatoma Teisingumo programa.

[22] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui *Teisingumo sistemų skaitmeninimo Europos Sąjungoje priemonių rinkinys* (COM/2020/710 *final*).

[23] Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos elektroninių įrodymų baudžiamosiose bylose pateikimo ir saugojimo orderių, (COM/2018/225 *final*), ir Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria nustatomos teisinių atstovų skyrimo įrodymams baudžiamosiose bylose rinkti suderintos taisyklės (COM/2018/226 *final*).